

статті 183, він може звернутись до адміністративного суду у загальному порядку з адміністративним позовом про стягнення коштів з платника податків.

Отже, положення діючої редакції КАС України встановлюють, що ідентичні за своїми правовими наслідками, однак різні за формою рішення адміністративного суду приймаються після розгляду відповідних справ за різними процесуальними механізмами. Наведене може розцінюватись як недолік законодавчої техніки.

ЗАКАЛЕНКО О. В.

Національний університету «Одеська юридична академія»,
асистент, аспірант кафедри адміністративного та фінансового права

ЩОДО МОЖЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ЗУСТРІЧНОГО ПОЗОВУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Визнання Україною найважливіших міжнародних стандартів у галузі захисту прав людини потребує відповідного юридичного механізму забезпечення захисту прав і свобод громадян, юридичних осіб, що обумовлює актуальність утворення в Україні адміністративної юстиції. У контексті зазначеного особливого значення набувають питання щодо належного правового захисту відповідача від позову в адміністративному суді, оскільки адміністративні суди є новітнім організаційним утворенням у судовій системі України і потребують створення належної і теоретичної, і законодавчої бази щодо забезпечення реалізації свого основного завдання.

У науковій літературі немає єдиного визначення поняття «зустрічний позов». Як уявляється, під зустрічним позовом більшість авторів розуміють позов відповідача до позивача, тобто заяву у процесі, який уже розпочато, для спільного розгляду з первісним позовом. При цьому, зустрічний позов являє собою самостійну вимогу відповідача до позивача. Ряд авторів, при визначенні зустрічного позову, вкладають у це поняття і процесуальну мету зустрічного позову. Так, С. Н. Абрамов зустрічним позовом вважає зустрічну самостійну вимогу відповідача до позивача, поглинання або погашення прав позивача (Абрамов С. Н. Советский гражданский процесс. — М., 1952. — С. 22–27). М. А. Гурвич вважає, що зустрічний позов — це звернення відповідача до суду із проханням про захист самостійної вимоги до позивача шляхом розгляду спору про цю вимогу в тому самому процесі (Гурвич М. А. Право на иск. — М.,

1949. — С. 10—12). Таким чином, зустрічний позов є найбільш дієвим засобом захисту відповідача проти позову, оскільки він спрямований на повний чи частковий підрив підстави первісного позову. Задоволення зустрічного позову повністю або частково виключає задоволення первісного позову.

Законодавець, прийнявши КАС України, надав відповідачу можливість на захист від пред'явленого йому позову. Заперечення щодо конкретного адміністративного позову має вираження у відхиленні позову відповідачем з відповідним обґрунтуванням своєї позиції як певними обставинами, так і пред'явленими доказами. Таке заперечення може набувати процесуального або матеріально-правового характеру.

Досить цікавим та спірним моментом є можливість викладення відповідачем своїх заперечень у формі зустрічного позову. Водночас, процесуальний порядок подання зустрічного позову та об'єднання в одне провадження двох справ із зустрічними вимогами КАС України не врегульовано. Так, у листі Вищого адміністративного суду України № 09.1—22/688 від 25.07.2007 р. «Про деякі питання практики застосування адміністративними судами норм КАС України та інших нормативно-правових актів», по-перше, роз'яснено, що відсутність інституту зустрічного позову є особливістю адміністративного судочинства, по-друге, зосереджено увагу на тому, що в адміністративному процесі не використовується аналогія закону на підставі статей 123, 124 ЦПК України, оскільки КАС України не передбачено об'єднання справ за участі одних і тих самих сторін, які в одній справі мають статус позивача, а в іншій — відповідача. Отже, відповідач у справі може заявити свої вимоги до позивача у формі окремого позову і таким чином реалізувати своє право на судовий захист (Про деякі питання практики застосування адміністративними судами норм Кодексу адміністративного судочинства України та інших нормативно-правових актів : лист Вищого адміністративного суду України від 25.07.2007 року // <http://zakon3.rada.gov.ua>).

Останнім часом все більше учених-адміністративістів та юристів-практиків звергаються до досить складного та дискусійного питання щодо можливості застосування інституту зустрічного позову в адміністративному судочинстві. На підставі аналізу судової практики К. Ю. Пуданс-Шушлебін пропонує передбачити у КАС України випадки, коли суб'єктом публічної влади може бути подана зустрічна вимога до позивача, яка безпосередньо пов'язана з первинним адміністративним позовом, зокрема, коли йдеться про публічно-правовий спір між іноземцем та центральним органом виконавчої влади — Державною міграційною службою, в якому позивач оскаржує відмову в наданні йому статусу біженця. Звернення центрального органу виконавчої

влади із зустрічним позовом до адміністративного суду на підставі, що йому відомо про незаконний перетин державного кордону зазначеною особою, могло би бути розглянуто в одному провадженні із позовом іноземця, що сприятиме вирішенню даного публічно-правового спору в одному судовому процесі (Пундас-Шушлебін К. Ю. Проблема реалізації права відповідача на захист від адміністративного позову // Держава і право. — 2008. — Вип. 40. — С. 245).

Відповідно до статті 183–3 КАС України органи державної податкової служби мають право здійснюється в судовому порядку стягнення коштів з платника податків за податковим боргом, і тому на нашу думку доцільно передбачити щодо даної категорії справ інститут зустрічного позову для більш швидкого розгляду та винесення рішення судом, а також для реалізації та захисту прав та інтересів платників податків. Предметом такого позову є вимоги про скасування податкового повідомлення-рішення, що визначає суму податкового зобов'язання платників податків. При цьому, статтею 183–3 КАС України передбачено порядок провадження у справах за зверненням органів державної податкової служби, у тому числі за податковим боргом. Відповідно до статті 14.1.175 Податкового кодексу України, під податковим боргом розуміють суму грошового зобов'язання (з урахуванням штрафних санкцій за їх наявності), самостійно узгодженої платником податків або узгодженої в порядку оскарження, але не сплаченої платником податків у встановлений строк, а також пеню, нараховану на суму такого грошового зобов'язання (Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. // <http://zakon3.rada.gov.ua>). Фактично відмова в задоволенні вимог про скасування податкового повідомлення-рішення забезпечила ефективний захист інтересів держави при поданні зустрічного позову за участі органів державної податкової служби про стягнення податкового боргу.

Таким чином у КАС України доцільно було б передбачити норми, які б наділяли відповідача правом пред'явлення зустрічного позову, який може заявлятися для сумісного розгляду з первісним позовом, зокрема у випадках, коли спір виникає з однакових правовідносин, або вимоги за позовом можуть зараховуватися або задовольнятися зустрічним позовом, а також можливість виключати повністю або частково вимогу первісного позову.